

איך לקיים שיעור בעריכת תכניות

עריכת תכניות

עריכת תכניות היא מצב חשיבה המפגיש מטרות (שמ"י), השלכות (תו"ת), הגורמים המעורבים (שכ"ג) והטיפול ברעיונות (חש"ס).

אין זה אומר שאלה הם הגורמים היחידים הכרוכים בעריכת תכניות, אבל הם בוודאי נמנים על החשובים שבהם. נושא גיבוש תכנית העבודה עומד גם בפני עצמו כמצב חשיבה מוגדר הדורש ניסיון.

כמו בשיעור החוקים, הדגש אינו מושם בעיקרו של דבר על דרך הכנת התכנית אלא על פעולת החשיבה הכרוכה בכך. זו איננה נוסחה לעריכת תכניות, אבל מאחר שהשלכות, מטרות וגורמים ממלאים, כולם, תפקיד כה חשוב בעריכת תכניות, הרי הקדשת תשומת-לב אליהם משפרת את היכולת לתכנן.

למרות שהשיעור אינו אמור להוות דיון כללי על עצם גיבוש תכנית העבודה, יש להקדיש תשומת-לב רבה לתהליך (בעיקר בסעיף הדיון ובסעיף העקרונות) על-מנת שהתלמיד יפתח מודעות לגורמים הכרוכים בתכנון ויבין מדוע הם חשובים.

(קיראובכרטיס העבודה של התלמיד את הדוגמאות לעריכת תכניות. ניתן להרחיב דוגמאות אלה).

תרגול

(קיראו את הסעיף תרגול בכרטיס העבודה של התלמיד)

את תרגילים 1, 2 ו-3 מתרגלים בדרך-כלל בזה אחר זה. אבל המורה רשאי להחליט להשתמש בתרגילים 4-7 כחלופות. ניתן גם להשתמש בתרגילי הפרויקט כחלופות לתרגול. בשיעור זה, שלושת התרגילים הראשונים עוסקים באותה בעיה.

תרגיל 1. מחצית הקבוצות עושות שכ"ג על המצב ומחציתן השנייה עושות שמ"י. הזמן המוקצה לכך הוא 3 דקות, ובסופן בוחרים בקבוצה אחת להציג את השכ"ג שלה, ובקבוצה אחרת להציג את השמ"י שלה. שאר הקבוצות, כרגיל, יכולות להוסיף. ניתן לרשום את הנקודות על הלוח.

הצעות:

שכ"ג:

- האם הבניינים במצב שמאפשר שיפוצם — או לא?
- מה יקרה לאנשים שגרים באזור?
- מה בדבר עלות העבודות — מי ישלם זאת?
- הפרעות לשאר חלקי העיר.
- האם יש לאפשר הקמת עסקים בחלק מהאזור?
- גודל השטח הזמין ומספר האנשים המעורבים.
- האם אנשים יוכלו לעמוד בתשלום שכר-דירה בבתים ובחנויות החדשים?

איזאקי גי-מנון - קורס חשיבה 1: רוח ב
כרטיסי עבודה לתלמיד

תהליך

- מהם הקשיים הכרוכים בעריכת תכניות?
- מתי יש צורך בתכניות?
- מהו הדבר החשוב ביותר בעריכת תכניות?
- מהם החסרונות של עבודה לפי תכניות?

דין

- א. כשממכננים חשוב מאוד לדעת מה רוצים להשיג (שי"ג).
- ב. תמיד החזיקו בתכנית חלופית, למקרה שמתבט בתכנית המקורית.
- ג. ערכה של התכנית תלוי בהשלכות שלה (מתי"ג).
- ד. הקפידו שהתכנית תשאיר פשוטה וברורה ככל האפשר.
- ה. שקלו בזהירות את כל הנורמות האפשריים (שי"ג) והשיגו מידע רב ככל האפשר לפני שאדם נגשים לעריכת תכנית.

עקרונות

פרויקט

1. קיבלתם רשות להפוך את בית-הספר לדריסקוטק בערבים. ערכו תכנית המראה כיצד תעשו זאת, וכך ישו חשי"ם על החינוך.
2. עקבתם גדולים שנתתו בשילי על הרי ההימלאיה מיוחסות ליצור מסותורי תקרא יגו. תכנון משלחת שתגלה מטרס נוספים על הניגו ותצלם אותם, אם הדבר אפשרי.
3. כיצד תוכלו למנוע חטיפות מטוסים? האם תוכלו לנגש תכנית לכך? *

איזאקי גי-מנון - קורס חשיבה 1: רוח ב
כרטיסי עבודה לתלמיד

6. צריכת תכניות

עריכת תכניות פירושה חשיבה מראש כיצד לעשות משהו. למשל, להגיע למקום מסוים, או לחשלים עבודה כלשהי, או לארגן דברים כך שהכול יסודד טוב יותר; בתכנון אתם מציבים תכנית של מה שאתם עומדים לעשות. ככל שמה שאתם עומדים לעשות מסובד יותר, כך התכנית חייבת להיות ברורה יותר.

דוגמאות

- ממקד מתכנן כיצד ינצח בקרב.
- נער מתכנן את חופשתו.
- מאמן כדורגל מתכנן כיצד קבוצתו תנצח במשחק.
- משפחה מתכננת פיקניק.
- מנהל הרכבת מתכנן כיצד לארגן את לוח-הזמנים של הרכבת.
- נערה מתכננת את מסלול הקריירה שלה לאחר סיום בית-הספר.

תרגיל

1. מרכז העיר הפך להיות שכתוני-עוני ומשעת העיר רוצה לעשות משהו בעניין זה. מהם הנורמים המערבדים ואילו יעדים רצוי שיהיו להם? עלו שי"ג ושי"ג בעבורם.
- * 2. לנגי המערה הקודמת, איזה תכנון על מועצת העיר לעשות? ערכו תכנית בעלת שלושה שלבים.
- * 3. ערכו תז"ע לטווח-קצר ולטווח-בינוני על התכנית לעיל.
- * 4. מטרונכס היא להרוויח הרבה כסף, ובמנוכס אפשרות לבחור שלושה מגוון תמשת הדברים הרשומים להלן: 5 זוגות אופניים, סוס, 2,000 ספרים ישנים, 5 טון צבג אדום, מכונית דחפסת, ומרשם להכתב נקיקיות. ערכו תכנית המראה כיצד תשתמשו בשלושת הדברים שבהחרם.
- * 5. המציאו תכנית שתקל על אנשים למצוא מקצוע שיאתבו לעוסק בו.
6. אתם מסכימים למכור נהור כדי לאסוף כסף למטרת צדקה וכן להרוויח כסף לעצמכם. כיצד תעשו זאת? מהם הנורמים שעליכם להביא בחשבון.
7. בבריכת החייה נגבים הפנים של המתרחצים. היעו תכנית כדי לתפוס את הנגב.

שמי"י :

- לשפר את רווחתם של האנשים הגרים באזור.
- לשפר את העיר למען כל תושביה.
- להישאר במסגרת התקציב או לגייס כספים.
- לזכות בשיתוף פעולה מצד כולם.

תרגיל 2. כל הקבוצות מנסות לגבש תכנית כיצד לטפל במצב. על-מנת להעניק מבנה לתכנית — כך שלא תהיה רק בבחינת הצהרת כוונות — מוצע שהדבר ייעשה בשלושה שלבים או צעדים. הזמן המוקצה לכך הוא 3 דקות. בתום הזמן, כל קבוצה, בתורה, מציגה בקיצור את תכניתה.

הצעות:

- שלב א:** לברר מה התושבים רוצים; לברר האם דרוש שיפוץ או בנייה מחדש; לשקול עלויות ותכניות חלופיות.
- שלב ב:** לבנות בניינים חדשים בשטחים פתוחים, ובזהירות להחליף בניינים מבלי שהדיירים יצטרכו להתפנות.
- שלב ג:** אחרי שכולם השתכנו מחדש, לנקות את השטח ולהפכו למושך יותר למגורים.

תרגיל 3. בחר אחת מהתכניות המוצעות או ייצר תכנית משולבת מתכניות אלה. גבש אותה לכלל הצעה, ואז בקש מהקבוצות לעשות תו"ת לטווח קצר ובינוני (בין שנה ל-25 שנים). הזמן המוקצה לכך הוא 3 דקות, ובסופן אחת הקבוצות מתבקשת להציג את התפוקה שלה.

תהליך

(קיראו את הסעיף תהליך בכרטיס העבודה של התלמיד)

מקיימים דיון פתוח של הכיתה כולה, שבו התלמידים מייצגים את עצמם ולא את דעות הקבוצה.

- מהם הקשיים הכרוכים בעריכת תכניות?
- מתי יש צורך בעריכת תכניות?
- מהו הדבר החשוב ביותר בעריכת תכניות?
- מהם החסרונות של עבודה לפי תכנית?

עקרונות

(קיראו את הסעיף עקרונות בכרטיס העבודה של התלמיד)

הקבוצות בוחנות את רשימת העקרונות המופיעים בכרטיס העבודה לתלמיד. התלמידים מתבקשים לציין את העקרונות החשובים ביותר בעיניהם. הקבוצות יכולות לבקר כל אחד מן העקרונות או לבנות עיקרון משלהן.

פרויקט

(קיראו את הסעיף פרויקט בכרטיס העבודה של התלמיד)

בשיעורים של שעה אחת לא יהיה די זמן לעבוד על סעיף זה. תרגילי הפרויקט יכולים לשמש כנושאים לחיבורים. אפשר לתת אותם לתלמידים על-מנת שיעבדו עליהם בזמנם החופשי על-פי המקובל (בבית-הספר או בבית). בשיעורים ארוכים יותר יכולות הקבוצות לעבוד על תרגיל מסוים מתוך תרגילי הפרויקט, שנבחר על-ידיהן או על-ידי המורה, כפי שמתואר בפרק על תבנית השיעור האופייני.